

Το Χαστουκόδεντρο

Δείγμα Γραφής

Αύγουστος του 1958: ένα περιστατικό στη Βενετία

Honi soit qui mal y pense

Καθώς η «Χριστίνα» γλιστρούσε αργά στον πορθμό του Λίντο, η Τζάκι, μαγεμένη από την πλωτή πολιτεία που σιγά σιγά ξετυλιγόταν στα μάτια της, για μια στιγμή, όπως έγερνε στην κουπαστή, κρατήθηκε από τη μέση του Τέλη. Γύρισε τότε και την κοίταξε. Αυτοπεποίθηση χορτασμένου εραστή. Τα πονηρά της αθώα μάτια χαμήλωσαν λίγο στα πρασινόμαυρα νερά της λιμνοθάλασσας πριν του χαρίσουν ένα βλέμμα λατρείας, ίδιο μ' αυτό που δωρίζει ένα παιδί στον μπαμπά του μόλις εκείνος του φέρει το δώρο που ονειρεύτηκε. Αυτός συνέχισε να την κοιτάζει. Πατέρας που ανταποκρίθηκε στην προσδοκία του κοριτσιού του. Ένα πεταχτό φιλί στο χαλαρό μάγουλο του πενηντάρη “μπαμπά” κι ένα τσιριχτό αμερικάνικο γέλιο επισφράγισαν το “ευχαριστώ” της ανέμελης μπάρμπι.

– Τζον, Τζον, φτάσαμε, φτάσαμε, έλα να δεις, φτάσαμε! έκανε χοροπηδώντας σαν μαζορέτα και απομακρύνθηκε από την κουπαστή.

Ήταν δική της ιδέα αυτό το ταξίδι αστραπή από το Μόντε Κάρλο στη Βενετία. Ένα καπρίτσιο της στιγμής που, όπως διατυπώθηκε, με συρτή φωνή, χέρια σταυρωμένα σε ικεσία και γλυκά μάτια πονηρά, βρήκε αναπάντεχα σύμφωνο τον σκληροτράχηλο οικοδεσπότη.

– Τζον, άκουσες, Τζον; φεύγουμε αμέσως για Βενετία... Μεθαύριο θα είμαστε εκεί!

– Μα Τζάκι... μερικές φορές γίνεσαι πολύ φορτική, πώς μπόρεσες να ζητήσεις αυτό το πράγμα από τον κύριο Ωνάση...!

– Δεν ζήτησα τίποτε, Τζον, μόνο ότι πολύ θα ήθελα κάποια στιγμή να πάω... αυτό είπα, και ο κύριος Ων–

– Εντάξει, εντάξει, μικρή... τη διέκοψε ήσυχα ο σαραντάρης άντρας με το στρατιωτικό αμερικάνικο κούρεμα και γυρνώντας στον πλαδαρό όγκο με το λινό κοστούμι δίπλα του πρόσθεσε χαμογελώντας:

– Το καλό είναι ότι θα έχουμε στη διάθεσή μας περισσότερο χρόνο για συζήτηση με τον σερ Ουίνστον, αν φυσικά δεν τον κουράζω με τη φλυαρία μου...

Η γεροντική φιγούρα άφησε με δυσκολία το ποτήρι του στο τραπέζι και, γυρνώντας με δυσκολία από την αναπηρική του καρέκλα προς τη μεριά του συνομιλητή του, έπαιξε ελαφρά τα μικρά του μάτια πριν απαντήσει μελαγχολικά:

– Απ’ ό,τι ξέρω, επειδή το έχω ξανακάνει το ταξίδι, προβλέπεται μια μικρή στάση στη Νάπολη. Ωραία... Θα μιλήσουμε, φυσικά και θα μιλήσουμε, αρκεί να μην σηκώσει πολύ αέρα, με κουράζει αφάνταστα ο θαλασσινός αέρας...

[...]

...η «Χριστίνα» είχε γίνει για τον γερο-Γουίνι η μικρή του κοινωνική έξοδος από την απομόνωση της έπαυλης. Αυτή τη φορά όμως ο οικοδεσπότης του είχε κουβαλήσει εδώ αυτόν τον νεαρό φιλόδοξο πολιτικό που κάπως τον κούραζε με τον αμέτρητο θαυμασμό του – αλλά αυτό ήταν το αντίτιμο για τη *συγκεκριμένη* φιλοξενία. Επειδή ο Τέλης, ως κλασικός έμπορος, δεν έκανε τίποτε χωρίς αντάλλαγμα: Πριν τέσσερα χρόνια το μπλέξιμο με τα αμερικάνικα δικαστήρια για την αμερικάνικη υπηκοότητα των караβιών του του είχε στοιχίσει εφτά εκατομμύρια δολάρια. Δεν ήθελε να ξαναπληρώσει. Ήθελε να πληρώσουν οι κωλοαμερικάνοι, κυρίως «αυτή η αδερφή, ο Χούβερ, που με έχει βάλει στο μάτι κιόλας από τον πόλεμο». Στο Μόντε Κάρλο πληροφορήθηκε ότι ο ανερχόμενος γερουσιαστής από την ισχυρή οικογένεια των Κένεντι έκανε διακοπές στη Νίκαια. Όταν άκουσε ότι ο νεαρός Αμερικάνος είχε ίνδαλμά του τη γριά εγγλέζικη αλεπού προσκάλεσε και τους δύο στη «Χριστίνα». Είχε τα μακρόπνοα σχέδιά του ο Τέλης. Μόλις είχε φτιάξει την Olympic Airways στην Ελλάδα. Ένιωθε δυνατός σε αέρα και θάλασσα, μπορούσε να ξαναφτιάξει τον κόσμο από την αρχή. Κι αν όχι να τον ξαναφτιάξει, να τον ξαναγοράσει.

[...]

Η «Χριστίνα» έδωσε απ’ τη μεριά της πλατείας του Αγίου Μάρκου, πλευρίζοντας ένα όμορφο επιβατικό πλοίο με ελληνική σημαία. Η Τζάκι, πάντα μαγεμένη, συλλάβισε σαν μικρό παιδί το όνομά του: «Pe-ga-sus»! Κι αμέσως μετά την εταιρεία: «E-ri-ro-ti-ki lines»!

Την ώρα που ετοιμάζονταν να αποβιβαστούν, για να πάνε μια βόλτα στην πόλη, μια φασαρία από τον «Πήγασο» διέκοψε απότομα το όνειρό της. Δυο σωματώδεις, κοντοκουρεμένοι τύποι, με σκούρα κοστούμια παρόλη την Αυγουστιάτικη ζέστη, με μουστάκι κι οι δύο, έσπρωχναν βάνουσα μια μικρόσωμη γυναίκα έξω από την πλαϊνή μπουκαπόρτα του «Πήγασου», ο ένας κρατούσε μάλιστα αυτό που, κατά πάσα πιθανότητα, ήταν η βαλίτσα της. Η γυναίκα τούς απευθυνόταν σε άπταιστα αγγλικά

αναμιγμένα με σπασμένα ελληνικά, εκείνοι σε άθλια αγγλικά. Πιο πίσω τους, άναυδος, άπραγος, τους παρακολουθούσε κάποιος αξιωματικός του πλοίου μαζί με ένα δυο ναύτες.

– You have no right to do that! I am a Greek citizen! E-li-ni-da, a-kou-is, e-li-ni-da i-me!¹ φώναζε έξαλλη η γυναίκα προσπαθώντας με νεύρο να απομακρύνει τα χέρια των διωκτών της που με πείσμα την έσερναν κακήν κακώς έξω από το πλοίο. Φώναζε πολύ δυνατά, με έκδηλη την αγωνία στα μάτια της, θέλοντας να προσελκύσει την προσοχή του κόσμου, των περαστικών, των τουριστών. Κάτι λιμενικοί κατευθύνθηκαν αμέσως προς το επεισόδιο, και σχεδόν μαζί τους, δυο караμπινιέροι. Σιγά σιγά μαζεύτηκε πολύς κόσμος γύρω τους, φασαρία, μια βαβέλ από γλώσσες, αλλά η γυναίκα δεν είχε τρόπο να υπερασπιστεί τον εαυτό της. Ήταν μόνη της, περικυκλωμένη από άσχετο, αδιάφορο ή απλώς περίεργο κόσμο. Στο λιμάνι την παρέλαβαν οι караμπινιέροι ακολουθούμενοι από τους διώκτες της.

– They took my passport, my *Greek* passport! συνέχισε να ωρύεται η γυναίκα καθώς την έσερναν στο αυτοκίνητο, they don't want me to visit my husband, a prisoner in Corfu... he's no criminal or murderer, he's in jail for his beliefs!² φώναζε ξανά και ξανά η γυναίκα χειρονομώντας απεγνωσμένα για να απωθήσει τους διώκτες της, έκανε σαν να σιχαινόταν ακόμα και που την ακουμπούσαν αυτοί οι βάρβαροι άντρες, lasciate mi, lasciate mi! ούρλιαζε στους караμπινιέρους – αλλά κανείς από τους παριστάμενους δεν πήρε ή δεν πρόλαβε να πάρει το μέρος της. Οι караμπινιέροι, ψυχροί, αδιάφοροι, τη στοίβαξαν μαζί με τους άλλους σ' ένα αυτοκίνητο κι εξαφανίστηκαν.

Όταν η Τζάκι με τον Τζον επέστρεψαν από τη βόλτα τους στην πόλη η πρώτη θυμήθηκε το επεισόδιο με την άγνωστη και αναρωτήθηκε φωναχτά στην παρέα αν επρόκειτο για κάποια «καημένη λαθρεπιβάτη». Η ανόητη απορία της, όπως διατυπώθηκε αυθόρμητα, είχε κάτι τόσο παιδιάστικο που προς στιγμήν εκνεύρισε τον Τέλη (επειδή του θύμιζε ανάλογα κατώματα της κακομαθημένης γυναίκας του, της Τίνας). Καθώς μάλιστα τα βλέμματα όλων στράφηκαν επάνω του για μια πιθανή απάντηση, εκείνος με τη σειρά του ρώτησε, αδιάφορα είναι αλήθεια, τον καπετάνιο της «Χριστίνας». Δεν ήξερε, δεν είχε μάθει τίποτε, οπωσδήποτε όμως, πρόσθεσε, οι λαθρεπιβάτες δεν κάνουν τόση φασαρία όταν τους πετάνε απ' το καράβι... Τότε ο σερ Ουίνστον πρότεινε κάτι που έκανε ξαφνικά το μελαγχολικό του πρόσωπο να φωτιστεί και την ανομοιογενή παρέα να βρει έναν τρόπο να σπάσει την

ακριβοπληρωμένη της ανία:

– I propose you, gentlemen, με αφορμή αυτή την άγνωστη “λαθρεπιβάτιδα”, a game demanding αυτό που όλοι εδώ διαθέτουμε ad nauseam: common sense reasoning and political intelligence. Who’s in?³

Δέχτηκαν όλοι, ακόμα κι ο Τέλης, που σε άλλη περίπτωση θα βαριόταν απελπιστικά. Σπανίως ο σερ Ουίνστον ζωντάνευε έτσι. Έπαιζε όμως κάποιο ρόλο και το γεγονός ότι η γυναίκα του, η Κλημεντίνη, επειδή η κρουαζιέρα είχε αποφασιστεί τελευταία στιγμή, είχε μείνει πίσω, στο «Hotel de Paris», το ξενοδοχείο του Τέλη στο Μόντε Κάρλο. Εδώ και μερικά χρόνια ο Γουίνι ένιωθε πιο άνετα χωρίς εκείνη. Με πρότασή του έστειλαν τον καπετάνιο της «Χριστίνας» στον καπετάνιο του «Πήγασος» να πληροφορηθεί τι ακριβώς είχε συμβεί. Μέχρι να έρθει άρχισαν με πολύ κέφι το παιχνίδι των υποθέσεων και των πιθανοτήτων. Διασταυρώνοντας «τις πιο ρεαλιστικές υποθέσεις με τις πιο ασφαλείς γνώσεις», διατεινόταν ο σερ Ουίνστον, θα μπορούσαν με μεγάλη προσέγγιση να καταλάβουν την «αντικειμενική συνθήκη», όπως είπε, που προκάλεσε αυτό το δυσάρεστο επεισόδιο.

Άρχισε έτσι ένα παλαβό παιχνίδι εντυπώσεων στο οποίο συμμετείχαν όλοι με κέφι: κάποτε με νεύρα, κάποτε με καλυμμένο θυμό, άλλοτε με ανταγωνιστική διάθεση, οπωσδήποτε όμως με πάθος – όπου ξαφνικά μπλέχτηκαν τα πιο απίθανα πράγματα, όπως κατέβαιναν στο μυαλό του καθενός, επειδή ο σερ Ουίνστον φρόντιζε να τους υπενθυμίζει συνέχεια ότι «τα πάντα μπορεί να έχουν σχέση με τα πάντα» – ένα παιχνίδι που ξεκίνησε με τις μαγευτικές μεσογειακές ακτές (Τζάκι), τη σύγκριση με άλλες χώρες που προσφέρονταν για παρόμοιο τουρισμό (Τζάκι και Τζον – αυτός κρατώντας τρυφερά το χέρι εκείνης), τη σχετικά πρόσφατη νομοθεσία για τις πληρωμένες καλοκαιρινές διακοπές των εργαζομένων σ’ αυτές τις χώρες, γεγονός που συνέβαλε και στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας (Τέλης), τις ενδιαφέρουσες μεταπολεμικές σχέσεις Αγγλίας-Ελλάδας και ΗΠΑ-Ελλάδας (σερ Ουίνστον και Τζον αντιστοίχως), [...] τη μεταπολεμική θέση της Αγγλίας στην Ευρώπη και τη γενικότερη επιρροή της σε υπανάπτυκτες χώρες όπως η Ελλάδα, η Βιρμανία και η Ιταλία (σερ Ουίνστον), την πολιτική κατάσταση της Ελλάδας, όπου μόλις πριν λίγους μήνες, στις εκλογές του Μαΐου, το κόμμα των κομμουνιστών, η ΕΔΑ, κατάφερε να εκλεγεί αντιπολίτευση (σερ Ουίνστον, σχεδόν με θυμό, Τζον σκεφτικός, Τέλης παγερά αδιάφορος), την παγκόσμια επιρροή της Σοβιετικής Ένωσης σε σχέση με την αντίστοιχη των ΗΠΑ (Τζον, με σοβαρό προβληματισμό, σερ Ουίνστον, με θλίψη), την

άνοδο και την πτώση του μακαρθισμού (σερ Ουίνστον και Τζον σε κραυγαλέα συμφωνία, Τέλης, ειρωνικό χαμόγελο, Τζάκι πληκτικά ουδέτερη – οπότε Τέλης αρπάζει ευκαιρία και χαϊδεύει πατρικά τα μαλλιά της), τη μαζική μετανάστευση Βαλκάνιων εργατών προς τη Γερμανία (Τέλης), την «ενάμισι περίπου δισεκατομμύριο δολάρια» αμερικάνικη βοήθεια προς την Ελλάδα τα τελευταία οκτώ χρόνια (Τζον), που όμως, «με εξαίρεση καμιά πεντακοσαριά εκατομμύρια», δόθηκε όλη ως στρατιωτική βοήθεια (παρατήρηση σερ Ουίνστον με σαφή διάθεση πειράγματος προς Τζον), [...] και τέλος μια συζήτηση, περισσότερο τοπικιστικού χαρακτήρα (αξιοποίηση από Τζον της δικής του Υπηρεσίας Πληροφοριών) που στη διάρκειά της επανειλημμένα ακούστηκαν ονόματα όπως Καραμεσίνης, Προφιούμο, Πλουμπίδης, Καραμανλής, Τζον Φόστερ Ντάλες, Σπύρος Σκούρας, Τομ Πάπας, Ανδρέας Παπανδρέου, Μανώλης Γλέζος και άλλα όχι τόσο γνωστά...

Το “παιχνίδι” από ένα σημείο κι ύστερα άρχισε να παίρνει πολύ περίεργη τροπή, που δεν είχε πια καμία σχέση με την αρχική πρόταση του Τσόρτσιλ, και ο Ωνάσης, φανερά εκνευρισμένος από την επιθετική επιδειξιμανία των πολιτικών (που υποβάθμιζε, έστω και στα λόγια, το δικό του κύρος), ζήτησε από τη Τζάκι να βάλει ένα δίσκο που τραγουδούσε «μια σπουδαία ελληνίδα φίλη»: *Άννα Μπολένα*. Δεν κατάφερε τίποτε μ’ αυτό. Οι άλλοι δύο, αφιονισμένοι πλέον απ’ το “παιχνίδι” και θεωρώντας ότι Τζάκι και Τέλης τέθηκαν από μόνοι τους εκτός, συνέχισαν να ξιφουλκούν φασαριόζικα μεταξύ τους, εκτρέποντας την ουράνια μουσική σε “ατμόσφαιρα” πολυκαταστήματος. Αυτό εκνεύρισε περισσότερο τον Τέλη. Όρμησε στο πικάπ, σταμάτησε απότομα τον δίσκο με την Κάλλας (προξενώντας ένα ελαφρό γρατζούνισμα στα τελευταία αυλάκια, που ακούστηκε πολύ ενοχλητικά) κι έβαλε αμέσως έναν άλλο. Η καινούργια μουσική, αργόσυρτη σαν σμυρναίικος αμανές, ξεκινούσε δακρυσμένη, μέσα από βαθύ πόνο, αποδίδοντας παρόμοια απόγνωση με την άρια της τρέλας στη *Μπολένα*. Οι συγκινημένες φωνές των τραγουδιστών οπωσδήποτε σήμαιναν κάτι για τον Τέλη επειδή, αμέσως μετά τη μελωδική εισαγωγή, με τα πρώτα λόγια, πετάχτηκε όρθιος και

*Βαθιά στη θάλασσα θα πέσω
να με σκεπάσει το νερό
τη δύστυχη ζωή που κάνω
να την αντέξω δεν μπορώ*

άρχιζε να χορεύει το ζεϊμπέκικο κάπως βαριά, μονοκόμματα, χωρίς πολλά τσακίσματα. Η Τζάκι τον χάζευε σχεδόν τρομαγμένη, λες κι έβλεπε άνθρωπο από άλλον πλανήτη, οι άλλοι δύο αναγκαστικά σταμάτησαν πια το φλύαρο παιχνίδι τους και τώρα τον παρακολουθούσαν κι αυτοί, μάλλον ενοχλημένοι, περισσότερο ο Αμερικάνος γερουσιαστής.

Στο μεταξύ κατέφτασε ο καπετάνιος με τις πληροφορίες από το «Πήγασος», αλλά στάθηκε στην άκρη ευλαβικά περιμένοντας να τελειώσει ο χορός του αφεντικού.

– A British woman in love with a Greek political prisoner? A communist, is that all?⁴ έκανε ο Τσόρτσιλ μόλις άκουσε τα νέα από τον καπετάνιο.

– Yes, but her husband seems to be a well-known Greek sailor... πρόσθεσε διστακτικά ο καπετάνιος κοιτάζοντας περισσότερο προς το αφεντικό του.

– What do you mean by that?

– Ambatielos, Tony Ambatielos, a hero of World War II, *keep the ships moving*, μ' αυτό το σύνθημα κινητοποίησε χιλιάδες ναύτες στον πόλεμο... I understood the captain of «Pegasus» knew him personally, *a good sailor*, so he told me, *and a stubborn communist*...

– I know the man, έκανε τότε σοβαρά ο Ωνάσης σκουπίζοντας τον ιδρώτα στο μέτωπό του. I know the man, επανέλαβε κοιτάζοντας αναγνωριστικά έναν προς έναν τη Τζάκι, τον Τζον, τον Τσόρτσιλ, ακόμη και τον καπετάνιο του, σαν να τους αντίκριζε για πρώτη φορά. But, you see, πρόσθεσε, ενώ τα χαρακτηριστικά του σκλήρυναν απότομα, all this “game” of yours, all this “playing” with other people’s lives, all these cunning political schemes, all this “intelligence”, didn’t help you to find the slightest clue about the “poor stowaway” woman! Με το που πρόφερε αυτά τα λόγια αισθάνθηκε πρόσκαιρη υπεροχή απέναντί τους. Το χάρηκε. Μία τους και μία μου. Κι έλεγε αλήθεια ότι θυμόταν τον θερμαστή Αμπατιέλο και τον συνδικαλιστή Αμπατιέλο και τον πολιτικό κρατούμενο Αμπατιέλο, που τόλμησε κάποτε να τα βάλει ακόμα και μαζί του...

– Love then has been the motive of this small “crime”,⁵ είπε πρόσχαρα η Ζακλίν Κένεντι, που για την περίπτωση μεταμορφώθηκε σε συμβιβαστική Αμερικάνα νοικοκυρά που προσπαθεί να δημιουργήσει ροδαλή ατμόσφαιρα πριν σερβίρει τη γαλοπούλα την Ημέρα των Ευχαριστιών.

Ο Τέλλης, με μια απαξιωτική χειρονομία, ανακοίνωσε ότι θα έκανε ένα μπάνιο και, πριν φύγει, ξανάβαλε επιδεικτικά τον δίσκο της His Master’s Voice με το ζεϊμπέκικο.

Η γλυκιά αυγουστιάτικη μέρα πλησίαζε στο τέλος της. Η αυτού εξοχότης ο σερ Ουίνστον Λίοναρντ Σπένσερ Τσόρτσιλ, Ιππότης του Τάγματος της Περικημίδος (*Honi soit qui mal y pense*), μέλος του Τάγματος Εξαιρέτων Υπηρεσιών προς την Πατρίδα, Ακόλουθος επί τιμή, Μετάλλιο της Εθνοφρουράς, μέλος του Ανακτοβουλίου της αυτής Μεγαλειότητος, Ανθυπολοχαγός, Εταίρος της Βασιλικής Εταιρείας, βραβείο Νόμπελ (1953, στη λογοτεχνία), ετών ογδόντα τεσσάρων, ξαναβυθιζόταν αργά, ως Ρωμαίος πατρίκιος, στην προσφιλή του κατατονια ενώ ο Αμερικανός θαυμαστής του, ο γερουσιαστής Τζον Φιτζέραλντ Κένεντι, ήρωας του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου στο ναυτικό, μετάλλιο Αμερικανικού Ναυτικού και Πεζοναυτών, μετάλλιο Πορφυρής Καρδιάς, μετάλλιο Προσφοράς στην Εθνική Άμυνα, μετάλλιο Αμερικανικής Εκστρατείας, μετάλλιο Εκστρατείας Ασία-Ειρηνικός (τρία μπρούτζινα αστέρια), μετάλλιο Νίκης Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου, βραβείο Πούλιτζερ (1957, στη βιογραφία), ετών σαράντα ένα, έπιανε σφιχτά, και έξω από το οπτικό πεδίο του ογκώδους γέροντα, το χέρι της Ζακλίν Λι Μπουβιέ Κένεντι, της επονομαζόμενης και Τζάκι, φωτορεπόρτερ στη *Washington Times-Herald*, ετών είκοσι εννέα. Ξαφνικά κι οι τρεις τους είχαν βυθιστεί αμίλητοι στις σκιές της υγρής πόλης.

*Βαθιά στη θάλασσα θα πέσω
να με σκεπάσει το νερό
τα κύματα να μ' αγκαλιάσουν
το φως να μην το ξαναδώ*

Η εξωτική μουσική που ερχόταν απ' αυτή την άγνωστη χώρα του οικοδεσπότη, μ' αυτά τα ακατανόητα λόγια, μ' αυτές τις σπαρακτικές φωνές του Καζαντζίδα και της Καίτης Γκρέι – καθώς το σκοτάδι μαύριζε σιγά σιγά τα κανάλια και το Καμπανίλε σκόρπιζε τους λυπημένους ήχους του στην πλατεία του Αγίου Μάρκου, έφερε τους τρεις Αγγλοσάξονες (που το δικαστήριο της Χάγης, αν έμπαινε το θέμα με όλους τους τύπους, ίσως τους έκρινε ηθικούς αυτουργούς για το επεισόδιο με τη Μπέτι) σε μια παράξενη κατάσταση ανασφάλειας.

Η Τζάκι ανατρίχιασε και, μόλις τέλειωσε εκείνος ο δίσκος, βιάστηκε να ξαναβάλει την Άννα Μπολένα. Σιωπή. Όταν η μουσική πέρασε στο *larghetto cantabile Al dolce guidami castel natio...*⁶ η Τζάκι άφησε κάτι σαν λυγμό, κι οι δοκιμασμένοι άντρες, παράξενο αίσθημα σε απρόσμενη ώρα, ένιωσαν απειλημένοι. Άκουγαν αυτή τη

σπάνια λυτρωτική φωνή της Μαρίας το ίδιο ξενισμένοι όπως άκουγαν τις προηγούμενες – καταπτοημένοι ή μαγεμένοι από αυτή την ανεξάντλητη, ασφυκτική, απίστευτη ομορφιά της άγνοιας που συνοδεύει κάθε επαφή των άξεστων ανθρώπων με το ακατόρθωτο στοιχείο της αληθινής τέχνης.

*un giorno rendimi
de' miei primi anni,
un giorno sol del nostro amor...⁷*

Το Χαστουκόδεντρο (Βιβλίο II, κεφ. Β', IV, σελ. 266-275)

Σημειώσεις

¹ Δεν έχετε δικαίωμα να μου το κάνετε αυτό. Είμαι Ελληνίδα υπήκοος!

² Μου πήραν το διαβατήριο, το *Ελληνικό* μου διαβατήριο! Και παρακάτω: Δεν θέλουν να επισκεφτώ τον σύζυγό μου, κρατούμενο στην Κέρκυρα... δεν είναι κανένας εγκληματίας ή δολοφόνος, έχει φυλακιστεί για τα πιστεύω του! Και παρακάτω: Αφήστε με, αφήστε με!...

³ Σας προτείνω, κύριοι, με αφορμή αυτή την άγνωστη “λαθρεπιβάτιδα”, ένα παιχνίδι που απαιτεί αυτό που όλοι εδώ διαθέτουμε σε αηδιαστικό βαθμό: λογική, κατά τον κοινό νου, και πολιτική πληροφόρηση. Ποιος παίζει;

⁴ Όλος ο διάλογος εδώ: Βρετανίδα ερωτευμένη με Έλληνα πολιτικό κρατούμενο; Μ' έναν κομμουνιστή; Αυτό ήταν όλο κι όλο; / Ναι, αλλά ο άντρας της απ' ότι φαίνεται είναι γνωστός Έλληνας ναυτεργάτης... / Τι σημαίνει αυτό; / Ο Αμπατιέλος, ο Τόνι Αμπατιέλος, ήρωας στον Δεύτερο Παγκόσμιο, να κρατηθούν τα καράβια εν κινήσει... Απ' ό,τι κατάλαβα ο καπετάνιος του «Πήγασου» τον γνώριζε προσωπικά, καλός ναυτικός, μου είπε, και πεισματάρης κομμουνιστής... / Τον ξέρω αυτόν τον άνθρωπο, τον ξέρω... Αλλά, βλέπετε, πρόσθεσε, ενώ τα χαρακτηριστικά του σκλήρυναν απότομα, όλο αυτό το “παιχνίδι” που φτιάξατε, όλο αυτό το να “παίζετε” με τις ζωές των άλλων, όλα αυτά τα πανέξυπνα πολιτικά σχέδια, όλη αυτή η “πληροφόρηση”, δεν σας βοήθησε να βρείτε ούτε το ελάχιστο ίχνος για την “καημένη τη λαθρεπιβάτιδα”!

⁵ Οπότε η αγάπη υπήρξε το κίνητρο γι' αυτό το μικρό “έγκλημα”...

⁶ Οδήγησέ με στο αγαπημένο κάστρο που γεννήθηκα...

⁷ Ξαναδώσε μου μια μέρα από τότε που ήμουν παιδί, μια μέρα από την αγάπη μας...